

Keuruun kaupunki
Varhaiskasvatus

Keuruun kaupungin päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma 2015-2016

Esipuhe

Keuruun kaupungissa päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma on kaikkien esiopetusta järjestävien päivähoitoyksiköiden yhteinen. Vastaavasti päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmä on kaikkien esiopetusta järjestävien päivähoitoyksiköiden yhteinen ja sitä johtaa päivähoidon aluevastaava. Oppilashuoltoryhmässä on jokaisen päiväkodin esiopetusryhmän edustus, päivähoidon aluevastaavat, erityislastentarhanopettajat sekä kuraattori, psykologi ja neuvolan terveydenhoitaja. Ryhmään voidaan tarvittaessa kutsua myös muita asiantuntijoita. Ryhmä kokoontuu kerran lukukaudessa tai tarvittaessa useamminkin.

Oppilashuoltoryhmän tehtäviin kuuluu suunnitella, kehittää, toteuttaa ja arvioida päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoa. Tehtäviin kuuluu myös terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmia ehkäisevä työ.

Päivähoidon esiopetuksessa oppilashuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena oppilashuoltona. Yhteisöllisen oppilashuollon toiminnassa painopiste on lasten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa.

Lapsiryhmän opettajat ja työntekijät voivat saada konsultaatiota oppilashuoltoryhmältä. Konsultaatiossa opettaja voi halutessaan keskustella oppilashuollon henkilöstön kanssa esioppilasryhmää koskevasta huolesta nimellä tai nimettömästi. Tasa-arvoisen keskustelun tavoitteena on löytää uusia näkökulmia ja keinoja ongelman ratkaisemiseksi.

Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmän kokoonpanosta ja aikatauluista tiedotetaan lapsille ja huoltajille toimintakauden/lukuvuoden alussa jaettavassa tiedotteessa, kaupungin kotisivuilla esiopetus-kohdassa, Tenavanetissä (päiväkodit), vanhempainillassa ja/ tai muulla sopivaksi katsotulla tavalla.

Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma on sähköisessä muodossa oppilashuollon www-sivuilla sekä Keuruun kaupungin sivuilla kohdassa: varhaiskasvatus → esiopetus.

1. Päivähoidon esiopetuksen oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut¹

a) Arvio päivähoidon esiopetuksen oppilashuollon kokonaistarpeesta

Keuruun kaupungissa pääsääntöisesti kaikki esiopetuksen lisäksi hoitoa tarvitsevat lapset sijoitetaan suorittamaan esiopetusta päiväkoteihin ja hoitoa tarvitsemattomat koulujen esiopetusryhmiin. Päivähoidon esiopetusryhmissä on siten lapsia vuosittain n. 60–80 riippuen lasten hoidon tarpeesta. Päivähoidon esiopetuslapsista on keskimäärin vuosittain n. 5% tehostetussa tuessa ja 2% erityisessä tuessa.

Osa päiväkodissa esiopetustaan suorittavista lapsista on vuorohoidossa. Heillä päivät voivat olla pitkiä vanhempien työvuoroista johtuen. Vuorohoitolapset ovat ajoittain pois esiopetuksesta mm. vanhempien vapaapäivien sekä työvuorojen takia.

¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 1-kohta

Keuruu on alueeltaan laaja ja etäisyydet ovat alueellisesti suhteellisen pitkiä. Tämä voi aiheuttaa lapsille pitkiäkin esiopetusmatkoja. Lasten esiopetukseen sijoittelussa pyritään huomioimaan lapselle mahdollisimman lähellä kotoa oleva esiopetuspaikka, joka täyttää lapsen hoidon tarpeet.

b) Käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Keuruun kaupungin päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa yhteisölliseen ja aina tarvittaessa yksilökohtaiseen oppilashuoltoryhmään. Yksilökohtaisen oppilashuollon pohjana ovat esiopetuksen henkilökunnan arkipäivän havainnot lapsista. Tarvittaessa henkilökunta pyytää konsultaatioapua muilta oppilashuollon asiantuntijoilta. Jokaiselle esiopetuksen lapselle tehdään esiopetussuunnitelmat wilma tietokantaan henkilökunnan ja huoltajien havaintojen ja asiantuntemuksen pohjalta. Yhteistyötä tehdään kasvatuskumppanuuden hengessä.

Yhteisöllinen oppilashuoltotyö näkyy mm. esiopetusryhmien toimintasuunnitelmien tavoiteasetteluissa, yhteisöllisissä palavereissa sekä asiakastytyväisyyskyselyissä, jotka toimivat samalla seurannan, arvioinnin ja kehittämisen välineinä.

Keuruun kaupungissa neuvolan terveydenhoitaja seuraa esiopetusikäisen lapsen kehitystä, kasvua, hyvinvointia ja oppimista vuosittain tehtävissä neuvolan tarkastuksissa. Tarvittaessa lapsen tilannetta seurataan tiiviimmin kontrollikäynneillä.

Psykologi- ja kuraattoripalveluja järjestetään tarvittaessa, kuitenkin siten, että palvelut ovat käytettävissä seitsemän työpäivän kuluessa ja kiireellisessä tapauksessa saman tai viimeistään seuraavan työpäivän aikana.

Asiantuntijoiden työnkuvat oppilashuollon näkökulmasta ovat liitteenä 1. Liitteessä on esitetty oppilashuollon asiantuntijoiden tehtävät. Esiopetuksen vuosikellossa on kuvattu vastuunjako toiminnan järjestämisessä.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat ²

- ***Yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi***

Yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat kuvataan vuosikellon muodossa. Vuosikello sisältää esiopetuksen toimintakauden/lukuvuoden aikana tehtävän yhteisöllisen oppilashuoltotyön sekä vastuut toiminnan järjestämisestä.

Esiopetusyhteisön terveellisyden edistämiseksi tehtävää toimintaa ovat mm. neuvolakäynnit, ja työterveyden tekemä työpaikkaselvitys. Käytössä on myös sapere - ruokakasvatusmenetelmä, jossa lapset tutustuvat ruokamaailmaan aistien välityksellä. Henkilökunta on koulutettu sapere -menetelmän käyttöön. Suun terveydenhuoltoon liittyvä

² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta

suuhygienistin antama valistus on osa terveellisuuden edistämistä. Terveellisiin elämäntapoihin liittyvää valistusta voivat antaa myös erilaiset järjestöt ja muut toimijat.

Esiopetustilojen turvallisuutta edistetään mm. kiinnittämällä huomiota sisä- ja ulkotilojen turvallisuuteen sekä esiopetuksen kuljetusten turvallisuuteen. Päiväkodeissa järjestetään henkilöstölle vuosittain turvallisuuskävely ja selvitetään leikkipaikkojen sekä kuljetusten turvallisuusohjeet. Lapset ja henkilökunta pääsevät osallistumaan vuosittain pelastuslaitoksen järjestämään pelastusharjoitukseen.

Hyvinvoinnin edistämiseksi kartoitetaan esiopetusyhteisön hyvinvointia, toteutetaan ulkoiluhetkien aikaisia ns. järjestettyjä leikkituokioita, mahdollistetaan pienryhmätoiminta, tehdään yhteisiä retkiä, osallistutaan erilaisiin kulttuuritapahtumiin ja vuosittain järjestettävään Einari Vuorela -retkeen, hiihtokouluun, uimakouluun sekä motoriikkaryhmään. Terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä ovat myös erilaiset esiopetuksen toimintakauden/lukuvuoden aikana toteutettavat teemat ja teemapäivät, tapahtumat sekä koulujen ja muiden esiopetusta järjestävien päiväkotien välinen yhteistyö, jotka sisältyvät yksiköiden esiopetussuunnitelmiin.

Päivähoidon esiopetuksen yhteisöllisen oppilashuollon järjestämistä kuvaavasta vuosikellosta/ muusta suunnitelmasta tiedotetaan lapsille huoltajineen sekä tarvittaville yhteistyötahoille ensisijaisesti toimintakauden/lukuvuoden alussa jaettavassa tiedotteessa, vanhempainilloissa ja/tai yksikön kotisivuilla/ Tenavanetissä.

- ***Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat***

Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmää johtaa päivähoidon aluevastaava. Oppilashuoltoryhmässä on jokaisen päiväkodin esiopetusryhmän edustus, päivähoidon aluevastaavat, erityislastentarhanopettajat sekä lisäksi kuraattori, psykologi ja neuvolan terveydenhoitaja. Ryhmään voidaan tarvittaessa kutsua myös muita asiantuntijoita.

Esiopetuksessa toimivilla lastentarhanopettajilla on lapsituntemuksensa takia tärkeä rooli tehdä aloitteita oppilashuoltoryhmälle. Ryhmän lastentarhanopettajat vastaavat useimmiten myös suunnitelmien toteuttamisesta. Oppilashuollon asiantuntijoiden tehtävä on ennen kaikkea tuoda oppilashuoltoryhmän tietoon esiopetusyhteisön tai lapsiryhmän ilmiöitä, joita he ovat havainneet, ja joihin halutaan kiinnittää huomiota, sekä tuoda oma asiantuntemuksensa ryhmän käyttöön. Huoltajien ammatillista osaamista ja asiantuntemusta hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan sekä suunnittelussa että toimintojen toteuttamisessa. Lapsille annetaan mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

Asiantuntijoiden työnkuvat oppilashuollon näkökulmasta ovat liitteenä 1.

Oppilashuoltoryhmän kokouksesta laaditaan muistio. Muistioon kirjataan myös kokouksessa käsiteltyjen asioiden aihe. Näin voidaan varmistua siitä, että kaikki oppilashuoltosuunnitelmassa käsiteltäviksi suunnitellut aiheet tulevat käsitellyiksi nelivuotiskausittain. Oppilashuoltoryhmien kokousmuistiot ja vuosikellot tallennetaan varhaiskasvatuksen tietojärjestelmään sekä tulostetaan kirjalliset kappaleet omaan oppilashuoltoryhmän kansioon. Muistiopohja on liitteenä 4.

Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmä laatii oppilashuollon nelivuotissuunnitelman, joka sisältää ryhmässä käsiteltävät aiheet ja suunnitelman niiden käsittelemisestä. Lukuvuoden/toimintakauden aikana esille otettavat aiheet, niiden käsittelyajankohta, toteutustapa ja vastuut kirjataan vuosittain laadittavaan toimintasuunnitelmaan. Suunnitelman toteutumisesta raportoidaan kaupungin ohjausryhmälle toimintakertomuksen muodossa syksyisin liitteenä 5 olevalla toimintakertomuspohjalla.

- ***Oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa***

Koulutuksen siirtymävaiheissa tehtävä yhteistyö on Keuruulla kuvattu nivelvaiheiden vuosikellossa. Varhaiskasvatuksen monialaiset yhteiset palaverit ovat yksi foorumi lasten kanssa työtä tekevien yhteistyölle, minkä lisäksi kiertävän erityislastentarhanopettajan sekä muiden asiantuntijoiden kartoitukset eri-ikäisistä lapsista antavat tietoa tulevien vuosien esiopetusryhmien haasteista ja toimivat siten suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana.

- ***Yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä***

Keuruun kaupungin päivähoidon esiopetuksen yhteistyötahoja ovat mm. seurakunnat, järjestöt, kuten 4H ja MLL, kaupungin kulttuuri- ja liikuntapalvelut, Iso Kirja-opisto, partio, poliisi ja pelastuslaitos.

- ***Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus***

Esiopetusryhmien vaaratilanteet ja niihin puuttuminen sekä toimenpiteet tapaturmissa kuvataan päiväkodin turvallisuussuunnitelmassa, joka löytyy jokaisesta päiväkodista sille varatusta kansista. Jokaiseen päiväkotiin on nimetty ensiapuvastaavat, jotka mm. huolehtivat ensiapukaapin ja -laukun asian- ja ajanmukaisesta sisällöstä. Myös muun henkilökunnan ensiaputaidot pidetään voimassa koulutusten avulla. Päivittäisestä turvallisuudesta huolehditaan keskustelemalla asioista henkilökunnan ja vanhempien kesken sekä tarvittaessa turvallisuudesta vastaavien asiantuntijoiden kanssa. Vaaratilanteista sekä tapaturmista raportoidaan kirjallisesti kaupungin antamien ohjeiden mukaan.

Retkillä ja matkoilla lapset ja aikuiset käyttävät turvaliiviä. Mukaan otetaan myös ensiapulaukku pieniä tapaturmia varten.

- ***esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet***

Ohjeistus löytyy osoitteesta:

http://www.keuruu.fi/images/Kuljetusperiaatteet_Keuruunkaupunki_netiti2011.pdf

- ***suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä***

Suunnitelma löytyy liitteenä 6.

- ***toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.***

Suunnitelma löytyy liitteenä 7.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen³

- *Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi*

Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon kuuluvat yksittäiselle lapselle järjestettävät terveydenhuollon, psykologin ja kuraattorin antamat oppilashuollon palvelut. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa. Konsultaatiossa ryhmän lastentarhanopettaja voi halutessaan keskustella oppilashuollon henkilöstön kanssa lasta tai esioppilasryhmää koskevasta huolesta nimellä tai nimettömästi. Tasa-arvoisen keskustelun tavoitteena on löytää uusia näkökulmia ja keinoja ongelman ratkaisemiseksi.

Neuvolan terveydenhoitaja seuraa lapsen kehitystä, kasvua, hyvinvointia ja oppimista vuosittain tehtävissä neuvolan tarkastuksissa. Tarvittaessa lapsen tilannetta seurataan tiiviimmin kontrollikäynneillä.

Yksilötasolla kuraattori pyrkii lasten kehityksen ja oppimisen riskien varhaiseen tunnistamiseen, tuen tarpeen arviointiin ja tarvittavan verkoston kokoamiseen. Kuraattori antaa keskusteluapua lapsille ja tukea niin vanhemmille kuin esiopetusyksikön esiopetushenkilöstölle ja on mukana monialaisissa verkostopalaverissa.

Psykologin työnkuvaan yksilötasolla kuuluvat psykologiset tutkimukset oppimisedellytysten ja psyykkisen tuen tarpeen arvioimiseksi sekä tarvittavien tukitoimien suunnittelu. Psykologi voi tarjota lapselle myös keskustelutukea, jolla pyritään löytämään välineitä mm. itsetuntemuksen ja elämänhallinnan, motivaation sekä sosiaalisen selviytymisen lisäämiseksi. Psykologin kanssa voi selvittää esimerkiksi omaan jaksamiseen sekä ihmissuhteisiin liittyviä pulmia. Yhteisötasolla psykologi on osa monialaista oppilashuoltoryhmää, konsultoi esiopetusyksikön henkilöstöä ja osallistuu kriisityöhön. Psykologi tekee tilannekohtaisesti monialaista tiimi- ja verkostotyötä, yhteistyötä huoltajien kanssa ja ohjaa tarvittaessa lapsen tutkimuksiin ja/tai jatkohoitoon. Lapsi voi tulla psykologin vastaanotolle esimerkiksi esiopetuksen työntekijän tai vanhemman ohjaamana.

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Lapsen omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Laissa ei ole säädetty ikärajaa. Alaikäinen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajaansa osallistumasta itseään koskevan oppilashuoltoasian käsittelyyn sekä kieltää antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä tietoja, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Viimeksi mainitun arvion tekee oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilashuollon palveluja.

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 2-kohta

- ***Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä***

Esiopetusryhmän opettajan on tärkeä tietää, milloin hän toimii opettajana ja milloin hänen toimintansa on oppilashuoltoa, koska näitä ohjaavat eri lait. Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen osalta on oppilashuollollista toimintaa opettajan toimiessa monialaisessa, yksilökohtaista oppilashuoltoa varten kootussa asiantuntijaryhmässä. Oppilashuoltoa on myös psykologin, kuraattorin ja/ tai terveydenhuollon konsultaatio. Sen sijaan esiopetuksen järjestäminen, kolmiportainen tuki, lapsen ohjaus ja kurinpitotoimet ovat perusopetuslain alaista opetusta ja oppimisen tukea, ei oppilashuoltoa.

Oppilashuollon yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä järjestetään tapauskohtaisesti ja on esimerkiksi kouluterveydenhuollon, psykologin ja/ tai kuraattorin palvelujen järjestämistä.

Lapselle, joka on ohjautunut erityiseen tukeen psyykkisten ongelmien takia, ei voi antaa oppilashuollon palveluja ilman lapsen omaa suostumusta. Oppilashuollon palvelujen järjestyminen edellyttää hyvää ja luottamuksellista suhdetta.

- ***Lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa***

Vanhemmat ilmoittavat päiväkodille lasten erityisruokavalioista ja pitkäaikaissairauksista. Erityisruokavalioihin tarvitaan lääkärin tai terveydenhoitajan todistus. Tarvittaessa päivähoidossa järjestetään moniammatillinen yhteistyöpalaveri lapsen hoitoon liittyvistä asioista.

- ***Esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteissa johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat***

Keuruun kaupungin varhaiskasvatuksen toimintatapakaavio perhe- ja lähisuhdeväkivaltilanteissa löytyy liitteenä 8.

- ***Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä***

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai esioppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se päiväkodin henkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella ja luontevimmin kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmään kootaan vain henkilöitä, joiden tehtäviin lapsen asia kuuluu. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan tai lapsen suostumusta. Lähtökohtaisesti lapsi ja huoltaja ovat läsnä asiantuntijaryhmän kokouksessa. Lapsen/ huoltajan yksilöity kirjallinen suostumus tarvitaan tilanteessa, jossa lapsen asian käsittelyyn osallistuu oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Jos huoltaja kieltää oppilashuollollisen tuen antamisen, on joissain tapauksissa harkittava lastensuojeluilmoitusta.

- ***Oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys***

Asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä

tarvittaessa myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Oppilashuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilashuoltokertomus tallennetaan oppilashuoltorekisteriin ja se on salassa pidettävä asiakirja. Salassapito koskee asiakirjasalaisuutta, vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa. (Liite 2 ja 3.)

Oppilashuoltokertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedon asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Jos sivullisille annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on merkittävä mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

• ***Yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito***

Yksilön tasolla tehtävää yhteistyötä voivat olla esim. palaverit, joissa ulkopuolisten palvelujen ja muiden yhteistyökumppaneiden järjestäjät ja edustajat ovat mukana.

- Lastensuojeluilmoituksen tekeminen
- Neuvola yhteistyö
- Erikoissairaanhoito
- Puheterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti, musiikkiterapeutti,
- KSSHP puheterapeutti/erityislastentarhanopettaja/kuntoutus- ja toiminnanohjaaja
- Psykologi
- Perhetyöntekijä

4. *Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja heidän huoltajiensa kanssa*⁴

• ***Lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa***

Oppilashuoltotyö tavoitteena on tukea esiopetusyhteisöä, lisätä sen hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta ja ehkäistä näihin liittyviä ongelmia. Lasten ja huoltajien osallisuutta pyritään edistämään mm. vanhempainilloissa, erilaisissa perheille järjestetyissä tapahtumissa sekä asiakaskyselyillä, mm. esiopetuksen asiakastytyväisyyskyselyillä esiopetusvuoden keväällä.

Lapset ja heidän huoltajansa osallistuvat yksikkökohtaisen yhteisöllisen oppilashuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen kyselyiden yms. kautta.

⁴ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 3-kohta

Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon osallistuvat kootaan tarpeen mukaan lapsen läheisistä ja oppilashuollon asiantuntijoista. Huoltajalta pyydetään aina yksilöity kirjallinen suostumus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Huoltaja ei kuitenkaan voi kieltää oppilasta saamasta oppilashuollon palveluja, jos oppilas itse niitä haluaa. Huoltajaa voidaan painavasta syystä kieltää osallistumasta oppilaan oppilashuoltoon ja/ tai olla luovuttamatta hänelle tietoja, jos se on lapsen edun vastaista. Arvion tästä tekee sosiaali- tai terveystyöntekijä.

- ***Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille***

Oppilashuollon menettelytavoista tiedotetaan lapsille ja heidän huoltajilleen sekä yhteistyötahoille toimintakauden/lukuvuoden alussa jaettavalla tiedotteella, kunnan www-sivulla ja vanhempainilloissa.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen⁵

Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon ohjausryhmä seuraavat yksikön oppilashuoltosuunnitelman toteutumista. Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmä laatii nelivuotissuunnitelman oppilashuoltoryhmässä käsiteltävistä asioista ja niiden käsittelyaikataulusta. Lukuvuoden/toimintakauden aikana esille otettavat aiheet, niiden käsittelyajankohta, toteutustapa ja vastuut kirjataan vuosittain laadittavaan toimintasuunnitelmaan. Suunnitelman toteutumisesta raportoidaan kaupungin ohjausryhmälle toimintakertomuksen muodossa syksyisin liitteenä 5 olevalla toimintakertomuspohjalla.

Jokaisesta oppilashuollon kokouksesta tehdään muistiot, jotka toimivat toimintakertomuksen perustana. Muistiot toimitetaan toimintakertomuksen liitteinä opetuksen järjestäjälle ja ohjausryhmälle, joka seuraa ja kehittää oppilashuoltoryhmän toimintaa niiden avulla. Päivähoidon esiopetuksen oppilashuoltoryhmän johtaja huolehtii toimintasuunnitelmien, muistioiden sekä toimintakertomusten laatimisesta ja niiden toimittamisesta opetuksen järjestäjälle.

Oppilashuollon kokouksista tehtävän muistion pohja on liitteenä 4.

Huoltajille, lapsille ja yhteistyötahoille tiedotetaan ohjausryhmän toiminnasta toimintakertomusten muodossa, jotka ovat luettavissa kaupungin internetsivuilla, esiopetusosiossa.

⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 5-kohta

Keuruulla päivähoidon esiopetuksen oppilashuollon asiantuntijoina toimivat neuvolan terveydenhoitaja, lääkäri, kuraattori ja psykologi. He toimivat oppilashuollossa omien työnkuviansa mukaisesti. Työnkuvat on koottu seuraavassa.

Lastenneuvolan tavoitteena on turvata lapselle terve kasvu ja kehitys sekä edistää koko perheen hyvinvointia tukemalla perhettä omaksuma terveitä elintapoja, löytämään keinoja ratkaista ongelmia ja luottamaan omiin kykyihinsä vanhempina vahvistamalla vanhempien voimavaroja lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä oman itsensä ja parisuhteensa hoitamisessa. Lisäksi neuvola on mukana tunnistamassa ja selvittämässä oppimisen, tunne-elämän ja käyttäytymisen pulmia yhteistyössä perheen, oppilashuoltohenkilöstön ja päiväkotien kasvatushenkilöstön kanssa.

Neuvolassa tehdään kaikille 6-vuotiaille terveystarkastus. Erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille terveystarkastukset suunnitellaan yksilöllisesti.

Neuvolan terveydenhoitajat ovat mukana moniammatillisessa oppilashuollon ohjausryhmässä. tarvittaessa terveydenhoitaja osallistuu myös esiopetuksen oppilashuoltotyöhön.

Kuraattori on *päivähoidon esiopetuksen sosiaalityöntekijä*, jonka tavoitteena on lasten hyvinvoinnin, sosiaalisen kehityksen ja esiopetukseen osallistumisen tukeminen sekä päiväkotiyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön keinoin. *Työn painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä.* Kuraattori arvioi lapsen tuen tarvetta mm. käyttäytymiseen, sosiaaliin suhteisiin, perheeseen, tunne-elämään, esiopetusjärjestelyihin ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Hän tekee sosiaalisia selvityksiä ja tarvittaessa ohjaa lasta sosiaalityön tai terveydenhuollon piiriin. Kuraattorin puoleen voivat kääntyä yksittäisen lapsen lisäksi lapsen vanhemmat ja esiopetusryhmän henkilökunta erilaisissa lasta koskevista kysymyksissä, jotka voivat liittyä mm. poissaoloihin, käytösongelmiin, kiusaamiseen ja jaksamiseen.

Yksilötasolla kuraattori pyrkii lasten kehityksen ja oppimisen riskien varhaiseen tunnistamiseen, tuen tarpeen arviointiin ja tarvittavan verkoston kokoamiseen. Kuraattori antaa keskusteluapua lapselle ja tukea niin vanhemmille kuin esiopetushenkilöstölle, minkä lisäksi hän on mukana monialaisissa verkostopalaverissa. *Yhteisötasolla* kuraattori työskentelee lapsiryhmien kanssa sekä osallistuu vanhempainiltoihin. Kuraattori on osa monialaista opiskeluhoitoryhmää, konsultoi esiopetuksen henkilöstöä, osallistuu kriisityöhön sekä tekee yhteistyötä muiden lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen kanssa. Lapsi voi hakeutua kuraattorin vastaanotolle itse tai tulla esimerkiksi esiopetuksen työntekijän tai vanhemman ohjaamana.

Psykologi on oppilashuollon työntekijä, jonka työn tavoitteena on lasten esiopetukseen osallistumisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistäminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy yksilö- ja yhteisötasolla. Psykologin puoleen voivat kääntyä yksittäisen lapsen lisäksi lapsen vanhemmat ja esiopetusryhmän henkilökunta erilaisissa lasta koskevista kysymyksissä, jotka voivat liittyä mm. oppimiseen, jaksamiseen, keskittymiseen sekä psyykkiseen kehitykseen.

Yksilötasolla psykologin työnkuvaan kuuluvat psykologiset tutkimukset oppimisedellytysten ja psyykkisen tuen tarpeen arvioimiseksi sekä tarvittavien tukitoimien suunnittelu. Psykologi voi tarjota lapselle myös keskustelutukea, jolla pyritään löytämään välineitä mm. itsetuntemuksen

ja elämänhallinnan, motivaation sekä sosiaalisen selviytymisen lisäämiseksi. Yhteisötasolla psykologi on osa monialaista oppilashuoltoryhmää, konsultoi esiopetushenkilöstöä ja osallistuu kriisiityöhön. Psykologi tekee tilannekohtaisesti monialaista tiimi- ja verkostotyötä, yhteistyötä huoltajien kanssa ja ohjaa tarvittaessa lapsen tutkimuksiin ja/tai jatkohoitoon. Lapsi voi hakeutua psykologin vastaanotolle itse tai tulla esimerkiksi esiopetuksen työntekijän tai vanhemman ohjaamana.

SUOSTUMUS LAPSENNE OPPILASHUOLLOLLISTEN ASIOIDEN KÄSITTELYYN ASIANTUNTIJARYHMÄSSÄ

Keuruun kaupunki

Asiantuntijaryhmässä on läsnä lapsen lisäksi asiaan kuuluvia oppilashuoltoryhmän jäseniä ja huoltaja(t) sekä tarpeen mukaan esiopetuksen henkilöstöä. Asioiden käsittely on luottamuksellista. Palaverista sovitaan lapsen ja huoltajan kanssa tällä lomakkeella.

Koulu/päiväkoti	
Lapsen nimi ja ryhmä	
Lapsen opettaja/ lastentarhanopettaja	
Palaverin koollekutsuja (nimi & puh.)	
Palaverinaihe	
Palaveriin osallistujat ja ammattinimikkeet	
Palaverin aika ja paikka	
Lapsen allekirjoitus	<p>____.____.20____ päivämäärä</p> <p>_____ lapsen allekirjoitus</p>
Huoltajan/huoltajien allekirjoitus	<p>____.____.20____ päivämäärä</p> <p>_____ huoltajan allekirjoitus</p> <p>____.____.20____ päivämäärä</p> <p>_____ huoltajan allekirjoitus</p>
Palaverin koollekutsujan allekirjoitus	<p>_____ pvm</p> <p>_____ allekirjoitus ja virka-asema</p>

Oppilashuoltokertomus

Liite 3

Keuruun kaupunki

1. Henkilötiedot			
Lapsen / oppilaan nimi		Sotu	
Päiväkoti / Koulu		Ryhmä/ Luokka	
Kotikunta			
1. huoltaja			
Osoite			
Puh. koti		Puh. työ	
2. huoltaja			
Osoite			
Puh. koti		Puh. työ	
Muu perhe			
2. Asiantuntijaryhmän kokoontuminen			
Aihe ja koollekutsujan nimi ja puhelinnumero			
Palaveriin osallistuneet ja heidän ammattiasemansa			

Lapsen tilanteen selvittämisen aikana tehdyt selvitykset ja toimenpiteet	
2.1. Asiantuntijaryhmässä tehdyt päätökset ja toteuttamissuunnitelma	
Tilanteen kuvaus	
Tehdyt päätökset	
Toteuttamis- suunnitelma	

Toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat henkilöt	
Kirjauksen päivämäärä, paikka, kirjaaja ja kirjaajan ammattiasema	

Keuruun kaupunki

YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTORYHMÄ

Liite 4

YKSIKKÖ _____ Muistio ____ / lv _____

PUHEENJOHTAJA _____ Pvm ____ / ____ 20 ____

SIHTEERI _____

Oppilashuoltoryhmän jäsenet:

	nimi	ammattiasema
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Muut läsnäolijat:

	nimi	ammattiasema

Käsittelyssä olleet asiat, niistä tehdyt suunnitelmat, toteutus, aikataulutus ja em. asioiden seurannasta vastaavat henkilöt	1 Aihe:
	2
	3
	4
	5
Tiedotus? Muuta?	

MUU KEHITYSTYÖ

Tehtävä	Tavoite	Toimenpiteet	Toteutuminen

Keuruulla _____. _____. 20_____

Oppilashuoltoryhmän puolesta

Nimi ja virka-/toiminimi

SUUNNITELMA KIUSAAMISEN, VÄKIVALLAN JA HÄIRINNÄN EHKÄISEMISEKSI ESIOPETUKSESSA

1. Esipuhe

Varhaiskasvatuksen arvopohja nojaa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jonka artiklassa 2 todetaan, että kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä. Artiklassa 19 mainitaan myös, että lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan. (YK 1998/2010.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2005 ei mainita kiusaamista, mutta varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältävät periaatteita, joiden voidaan nähdä olevan kiusaamista ehkäiseviä työtapoja. Niitä ovat mm. toiset huomioonottavien toimintatapojen vahvistaminen, turvalliset ihmissuhteet sekä hyvä ilmapiiri, jossa lapsi saa kokea yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Tämän suunnitelman pohjana on käytetty Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisua: Kirves L. & Stoor-Grenner M.: ”Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen.”

2. Mitä kiusaaminen on?

Kiusaaminen tarkoittaa eri ihmisille eri asioita, joten sen määrittelyminen ei ole helppoa ja yksioikoista. Koulukiusaamisessa yleisesti käytetyn määritelmän mukaan kiusaaminen määritellään seuraavasti: ”Henkilö on kiusattu, kun hän toistuvia kertoja ja tietyn ajan sisällä joutuu negatiivisten tekojen kohteeksi yhden tai useamman henkilön toimesta”.

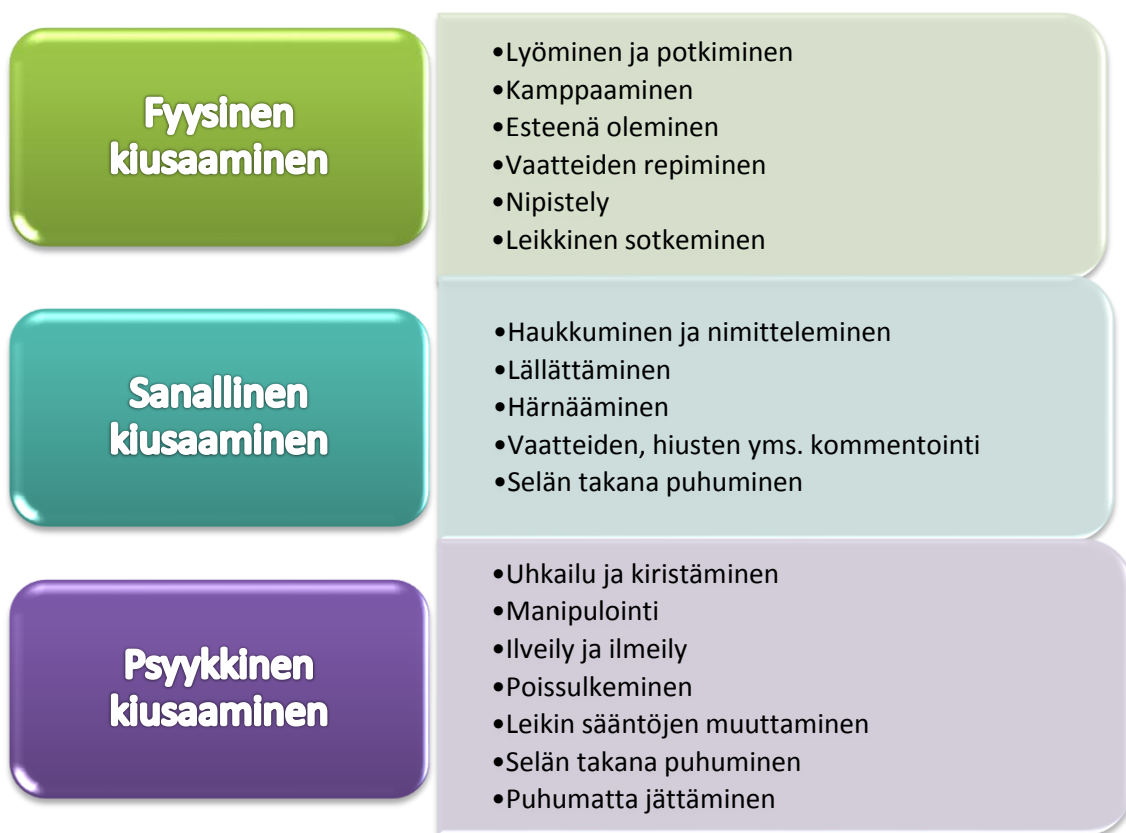
Hamaruksen (2006) mielestä kiusaamisesta tulee kysyä nuorilta itseltään. Samalla tavalla asiaa voidaan pohtia myös päiväkotikäisten lasten kanssa. Näin varmistetaan, että aikuiset ymmärtävät, mitä lapset tarkoittavat kiusaamisella tai millaisista asioista heille tulee paha mieli. Lisääntynyt tietoisuus ja yhteinen ymmärrys kiusaamisesta saa varhaiskasvatuksen työntekijän tarkastelemaan toimintaa uusin, ehkä kriittisemmin silmin kuin aiemmin. Kaikki lasten välinen kielteinen käytös ei ole kiusaamista. Aikuisen tulee kuitenkin puuttua kaikkiin kielteisiin tilanteisiin niiden vaatimalla tavalla.

Kiusaamisessa luonteenomaista on toistuvuus, tahallisuus, valtasuhteiden epätasapaino ja kiusaamisen kohdistuminen puolustuskyvyttömään henkilöön. Yksittäinen hyökkäyskin voi aiheuttaa uhrissa pelkoa joutua myös myöhemmin kiusatuksi (Hamarus 2006). Pienten lasten parissa voidaan miettiä, milloin kielteinen toiminta on tietoista ja tarkoituksellista, ja milloin lapsi ymmärtää oman toimintansa vahingoittavan ja loukkaavan toista. On kuitenkin tärkeää muistaa, että kielteisen toiminnan kohteeksi joutuvalla loukkaus on joka tapauksessa suuri riippumatta siitä, onko toiminta tietoista tai tahatonta.

Kiusaamisen ja konfliktin välisenä erona pidetään vallan epätasapainoa: konflikteissa osallisina ovat suhteellisen tasaväkiset henkilöt, kun taas kiusaamisessa kiusatulla on vaikeuksia puolustautua itseensä kohdistuvaa kielteistä toimintaa vastaan. Vallan epätasapaino voi olla kiusaajan fyysistä vahvemmuutta kiusattuun nähden. Kiusaaja voi myös olla verbaalisesti taitavampi, iältään vanhempi tai hänellä on enemmän kavereita ja korkeampi asema ryhmässä. Kiusaaja usein myös tietää uhrin heikkoudet ja saa tukea ryhmän muilta jäseniltä. Uhri voi aluksi olla suhteellisen tasavertainen kiusaajan kanssa, mutta vähitellen kielteisen käytöksen seurauksena hän saa vähemmän toimintatilaa. On kyse ns. valtapelistä, jossa säännöt muuttuvat koko ajan kiusaajan eduksi. Tämä näkyy esim. leikissä, jossa kiusaaja manipuloi säännöillä siten, että kiusattu ei pääse osalliseksi muiden leikeistä. Päivähoidossa valtapeliä näkyy myös sosiaalisissa suhteissa: lapset määräilevät toistensa sosiaalisia suhteita mm. uhkailemalla, että ei ole enää ystävä, jos toinen ei tee niin kuin toinen haluaa. (Kirves & Stoor-Grenner 2010.)

Kiusaaminen jaetaan useimmiten suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Suoraa kiusaamista ovat suora hyökkäys, kuten potkiminen, lyöminen, tavaroiden ottaminen, uhkaaminen ja nimittelemine. Epäsuorana kiusaamisena puolestaan pidetään juoruilemista, valehtelemista, selän takana puhumista ja tietoisesti ryhmän ulkopuolelle sulkemista. Epäsuoran kiusaamisen tarkoituksena on vahingoittaa toisten kaverisuhteita. Ajan myötä kiusattu eristyy ryhmästä ja jää lopulta yhteisön ulkopuolelle.

Kiusaaminen voidaan jakaa myös fyysiseen, psyykkiseen ja verbaaliseen kiusaamiseen. Psyykkiselle kiusaamiselle on tyypillistä, että uhria kohdellaan kuin ilmaa tai hänen lähestyessään käännetään kiusatulle selkä, ei vastata, kun hän puhuu tai uhri suljetaan ryhmästä jollakin muulla tavalla. Fyysiseen kiusaamiseen lasketaan kuuluvaksi fyysinen väkivalta, toisen tavaroiden rikkominen tai piilottaminen. Verbaalinen eli sanallinen kiusaaminen pitää sisällään toisen haukkumisen, juoruilemisen, hännäämisen, nimittelyn ja uhrin kustannuksella pilailun. Luokittelu voi olla osittain päällekkäistäkin, kun tietyt kiusaamisen muodot voidaan liittää useampaan kuin yhteen luokkaan (ks. kuva 1: Kiusaamisen muodot).

Kuva 1: Kiusaamisen muodot

Kiusaaminen koskettaa muitakin lapsiryhmän jäseniä kuin vain kiusaajaa ja kiusattua. Kaikilla ryhmän lapsilla on omat roolinsa kiusamisprosessissa. Näitä ovat avustaja, vahvistaja, puolustaja ja ulkopuolinen. Avustaja auttaa kiusaajaa kiusaamistilanteessa, vahvistaja ylläpitää kiusaamista esim. nauramalla, puolustaja asettuu kiusatun puolelle ja ulkopuolinen ei halua sekaantua kiusaamiseen. (Salmivalli 1998.) Pienten lasten parissa voi olla vaikeaa tunnistaa muuta kuin kiusaajan ja kiusatun roolit, mikä voi johtua siitä, että roolit eivät ole pienten lasten parissa pysyviä ja vakiintuneita. Tämä nostaa kiusaamisen ehkäisemisen hyvin tärkeäksi prosessiksi.

3. Kiusaamisen ehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamisen ehkäiseminen on vaikuttamista lapsiryhmän toimintaan, turvallisen ryhmän luomista sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamista. Kiusaamistilanteita tutkittaessa voi olla vaikeaa osoittaa se hetki, milloin kiusaaminen on alkanut, milloin konfliktit ovat muuttuneet toistuviksi ja milloin voidaan alkaa puhua kiusaamisesta. Toisaalta kiusaamisen ehkäisyn kannalta ei kannata odottaa, että negatiivisesta käytöksestä toista kohtaan muodostuu systemaattista kiusaamista, vaan ehkäisy tulee aloittaa ajoissa. Riitojen ja konfliktien ratkaiseminen voidaan nähdä kiusaamisen ehkäisemisenä.

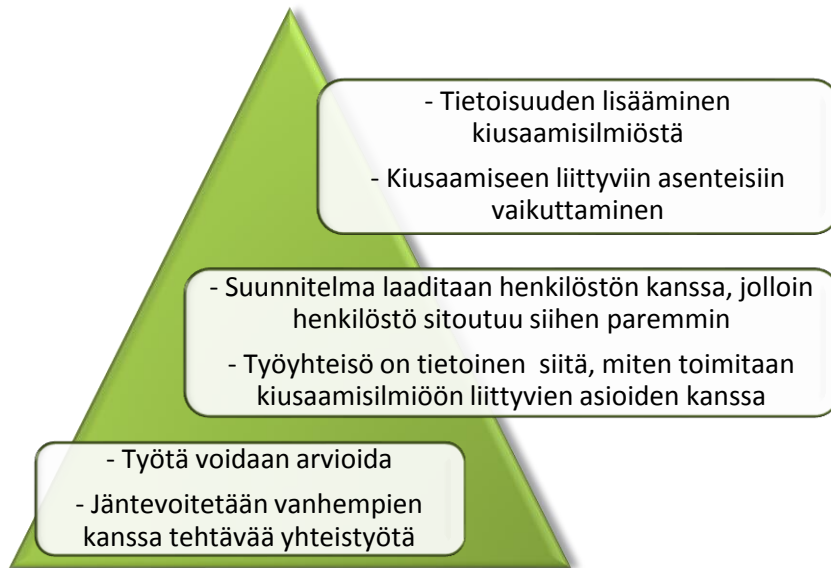
Kiusaamisen ehkäiseminen perustuu aikuisen omien asenteiden tarkistamiseen, omaan suhtautumiseen jokaiseen lapseen, lapsiryhmään ja työyhteisöön sekä ymmärrykseen siitä, että aikuiset voivat vaikuttaa kiusaamisilmiön olemassaoloon. Aikuisten toiminta ja valinnat voivat ylläpitää kiusaamistilanteiden jatkumista ja mahdollistaa kiusaamisen syntymistä. Aikuisten tehtävänä on kantaa vastuu kiusaamistilanteista, niiden ennaltaehkäisemisestä ja niihin puuttumisesta.

Kiusaaminen koskee koko ryhmää, ei vain yhtä tai kahta lasta. Kiusaamisen ehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttuminen onkin nähtävä laajemmin. Tärkeää on pyrkiä vaikuttamaan koko ryhmän toimintaan. Lasten kanssa on opeteltava sekä yksin että ryhmässä sellaisia taitoja, jotka lapsilta vielä puuttuvat tai jotka ovat uudenlaisia toimintatapoja esim. aggressiivisesti käyttäytyvälle lapselle. Kiusaamisen ehkäisemisen tavoitteena on opettaa toisia kiusaavalle lapselle myönteisiä tapoja toimia vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kiusaamisen ehkäisemisen kannalta on tärkeää tunnistaa ja havaita ne tilanteet, joissa lapselle on kehittynyt vääränlaisia toimintatapoja tai hänen vuorovaikutuksensa muiden kanssa ei ole tyydyttävää. Aikuisen tulee ohjata ja opettaa lapselle sellaisia toimintatapoja, että jokainen lapsi saa kokemuksia myönteisestä vuorovaikutuksesta ja kokee tulevansa hyväksytyksi ryhmässään. Kiusaamisen ehkäiseminen tulisi kokonaisuudessaan nähdä osana arjen pedagogiikkaa, joka muuttuu ja muotoutuu ryhmän ja lasten taitojen mukaan. Päivähoitoyksikön johtajan rooli pedagogisen työn johtajana ja ohjaajana on merkittävä, kun kiusaamista ehkäiseviä työtapoja mietitään yksikön arkeen.

4. Päivähoitoyksikkökohtainen kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelma

Varhaiskasvatuksessa tehdään käytännössä paljon kiusaamisen vastaista, sitä ehkäisevää ja siihen puuttuvaa työtä. Tämä työ on tärkeää saada dokumentoitua, jolloin siitä tulee suunnitelmallista ja johdonmukaista. Päiväkodeissa tarvitaan oma kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka voidaan liittää osaksi yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunnitelmatyö on prosessi ja suunnitelman tulee toimia henkilöstön työvälineenä. Siten ei suinkaan riitä, että suunnitelma on kerran laadittu ja liitetty kansioon. Suunnitelman mukaista työtä tulee arvioida ja muuttaa tarpeen vaatiessa. Jotta suunnitelmasta tulee yksikön henkilöstön yhteinen työväline, tulee se laatia yhdessä koko henkilöstön kanssa.

Kirjatun suunnitelman avulla henkilöstö pystyy näkemään kiusaamisen paremmin koko yhteisön asiana ja kohdistamaan ehkäisemisen ryhmätasolle. Kirjallinen suunnitelma auttaa uusia työntekijöitä sekä vanhempia tulemaan mukaan kiusaamista ehkäisevään työhön. Kirjallisesti laadittu suunnitelma myös sitoo henkilökuntaa toimimaan sovitulla tavalla ja arvioimaan omaa toimintaansa. (ks. Kuva 2.)

Kuva 2: Yksikkökohtaisen kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelman hyödyt

Päivähoitoyksikön kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmassa tulee näkyä seuraavat asiat:

- Mitä laki ja valtakunnallinen varhaiskasvatuksen suunnitelma sanovat lapsen oikeudesta turvalliseen päivähoitoon
- Päiväkodin arvot ja näkemys siitä, mitä kiusaaminen on
- Kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen
- Kiusaamisen puuttumisen keinot ja seuranta
- Kiusaamisen ehkäisemisen keinot
- Yhteistyö vanhempien kanssa
- Dokumentointi ja suunnitelman arviointi
- Suunnitelman päivittäminen ja siitä tiedottaminen

4.1 Päivähoitoyksikön arvot

Kiusaamista ehkäisevä työ päivähoitoyksikössä alkaa yhteisellä arvokeskustelulla siitä, millaisia kasvatusarvoja yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa on ja kuinka nämä arvot näkyvät arjessa. Arvokeskustelussa arvoja peilataan kiusaamisen vastaiseen työhön. Miten esimerkiksi arvot turvallisuus ja vastuu näkyvät arjessa? Antavatko arvot lapsille mahdollisuuden turvalliseen kasvuun? Arvokeskustelun avulla varmistetaan, että kaikki työntekijät ymmärtävät kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelman tavoitteet ja ovat niistä yksimielisiä.

Tarkoituksena on, että yksikön suunnitelmaan kirjataan mahdollisimman konkreettisia tapoja siitä, miten arvojen mukaista toimintaa toteutetaan. Kun yksikössä päätetään kiusaamista ehkäisevistä menetelmistä, on hyvä pohtia, vastaavatko yksikön arvot sovittuja menetelmiä.

4.2 Päivähoitoyksikön näkemys kiusaamisesta

Kiusaamisen ehkäiseminen ja kiusaamiseen puuttuminen edellyttävät tietoa ja ymmärrystä kiusaamisilmiöstä, jotta toimenpiteet voidaan suunnata oikein. On tärkeää pohtia eri osapuolten, lasten, vanhempien ja työntekijöiden, näkemyksiä kiusaamisesta, jotta voidaan luoda yhteinen

ymmärrys siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan. Tämän jälkeen näkemys kirjataan yksikön kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaan.

Kiusaaminen sanana ja käsitteenä on usein aika epämääräinen ennen kuin saadaan konkreettisia esimerkkejä siitä, millainen toiminta nähdään kiusaamisena ja miten se näyttäytyy. Kiusaamisnäkemystä pohdittaessa onkin tärkeää tarkastella lähemmin myös muita siihen liittyviä käsitteitä, jotta näkemys kiusaamisesta tarkentuu. Ihmisillä voi olla toisistaan poikkeavia käsityksiä esim. käsitteistä riita, kina, väkivalta, ahdistelu ja konflikti. Yhdessä voidaan miettiä, mitä nämä käsitteet tarkoittavat, mitä eroa käsitteillä on jne.

Esimerkki prosessista, jossa luodaan yhteistä näkemystä kiusaamisesta:

1. Hankitaan tietoa kiusaamisesta esim. koulutuksen tai kirjallisuuden avulla
2. Kerätään tietoa omasta yksiköstä. Kirjataan ylös lasten välisiä negatiivisia tapahtumia ja tilanteita sovittuun pituiseen ajan, esim. 3 viikkoa.
3. Havainnot käydään läpi koko työyhteisön voimin. Pohditaan, mitä tilanteissa tapahtui ja onko kyseessä kiusaaminen, kiusaamisen esiaste vai konflikti.
4. Kysytään lasten käsityksiä kiusaamisesta:
 - Haastatellaan lapsia: mitä kiusaaminen sinun mielestäsi on? Mistä asioista sinulle tulee paha mieli? jne.
 - Luetaan kirjoja, joissa aiheena on kiusaaminen ja ystävyys. Keskustellaan kirjan pohjalta.
 - Keskustellaan lasten kanssa siitä, mitkä asiat tekevät heidät iloiseksi hoitopaikassa. Kirjataan asiat ylös ja laitetaan esille esim. seinälle.
5. Kysytään vanhempien käsityksiä kiusaamisesta
 - Pidetään vanhemmille vanhempainilta kiusaamisasiasta.
 - Vanhempainillan jälkeen kootaan vanhempien näkemyksiä ja lisätään ne kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaan.

Vanhempainillan tavoitteet:

- aloitetaan yhteinen kiusaamista ehkäisevä työ
- lisätään vanhempien tietoisuutta kiusaamisesta
- vahvistetaan kasvatuskumppanuutta

Vanhempainillan kulku:

1. Tietoa kiusaamisesta päivähoitoikäisten lasten näkökulmasta
2. Esitellään päiväkodin näkemykset kiusaamisesta
 - henkilökunnan ja lasten ajatuksia kiusaamisesta ja sen ehkäisemisestä
 - kerrotaan, miten ko. hoitopaikassa toimitaan kiusaamisen ehkäisemiseksi
3. Ryhmätehtävä: Vanhempien näkemykset kiusaamisesta
 - Vanhemmat miettivät pienryhmissä kiusaamista ilmiönä, sen ehkäisemistä ja siihen puuttumista
4. Tehtävän purkaminen yhdessä keskustellen

4.3 Kiusaamisen huomaaminen ja tunnistaminen

Tilanteiden huomaaminen ja tunnistaminen on edellytyksenä sille, että kiusaamiseen voidaan puuttua tilanteen vaatimalla tavalla. Pienet lapset kertovat asioistaan mielellään aikuisille. Lapsia tulee rohkaista siihen entistä enemmän. Tärkeää on korostaa sitä, että lapsella on oikeus kertoa ja tulla kuulluksi ilman, että hänet leimataan kantelijaksi. Aikuisen tehtävänä on luoda ryhmään niin luottamuksellinen ilmapiiri, että lapsi uskaltaa ja haluaa kertoa myös vaikeista asioista aikuiselle.

Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaan on kirjattava ne keinot ja menetelmät, joita henkilökunta käyttää huomataksaan ja tunnistaa kiusaamisen ryhmässään ja päivähoitoyksikössään.

Kiusaamisen huomaamisen ja tunnistamisen menetelmiä ovat mm:

- lasten leikkiä havainnoidaan säännöllisesti
- lasten kanssa keskustellaan kiusaamisesta ja ystävyydestä
- lapsia rohkaistaan kertomaan asioista, jotka eivät tunnu mukavalta
- tehdään yhteistyötä vanhempien kanssa ja rohkaistaan vanhempia ottamaan yhteyttä
- tarkkaillaan tai tutkitaan tarkemmin lasten yhteistoimintaa ryhmässä ja dokumentoidaan havainnot

4.4 Kiusaamisen puuttumisen keinot ja seuranta

Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaan on kirjattava se, miten kiusaamistilanteisiin puututaan johdonmukaisesti. Kaikkiin lasten välisiin riitoihin ja konflikteihin tulee puuttua, mutta puuttumisen keinot ovat erilaisia eri tilanteissa. Jokainen lasten välinen kiusaamis- ja konfliktitilanne on erilainen, minkä takia on vaikeaa laatia sellaisia ohjeita ja ratkaisumalleja, jotka sopisivat kaikkiin lasten välisiin kiusaamistilanteisiin. Oikeanlaiset toimintatavat ja -menetelmät edellyttävät, että lapset tunnetaan ja tilanteita havainnoidaan. Puuttumiskäytäntöihin on luotava sellainen rakenne, että kaikki osapuolet tietävät miten toimitaan kiusaamistilanteessa. Vanhempien tulee tietää, keneen he ottavat yhteyttä, miten tilanne selvitetään hoidossa, miten vanhemmille informoidaan, miten vanhemmat osallistuvat selvittelyyn ja miten tilannetta seurataan jatkossa.

Suunnitelmassa voidaan selvittää seuraavat asiat:

- Kuka puuttuu kiusaamistilanteisiin?
- Kuka tai ketkä hoitavat jälkikäsittelyn?
- Miten asia käsitellään lasten kanssa?
- Kuka vastaa seurannasta? Miten dokumentoidaan?
- Miten huolehditaan, että kiusaamisessa mukana olleet lapset saavat tukea?
- Milloin ja miten kerrotaan vanhemmille? Kuka kertoo?
- Milloin on tarvetta ottaa yhteyttä esim. kiertävään erityislastentarhanopettajaan tai neuvolaan?

4.5 Kiusaamisen ehkäisemisen keinot

Kiusaamisen ehkäiseminen on tärkeässä osassa kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmaa ja ne täytyy kirjata yksikön omaan suunnitelmaan. Kiusaamisen ehkäisemisen pääasiallisia keinoja ovat turvallisen ilmapiirin luominen, sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen opettaminen, itsetunnon vahvistaminen, tapa- ja moraalikasvatus, lasten osallisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä leikin havainnointi, ohjaaminen ja leikkiin osallistuminen.

Kiusaamisen ehkäisemisen tavat ja keinot valitaan kunkin lapsiryhmän tarpeen mukaisesti. Ryhmän ja yksikön aikuisten on määriteltävä kuhunkin ryhmään parhaiten sopivat keinot siten, että he huomioivat ryhmän kokonaisuutena. Nämä kaikki yksikössä käytettävät keinot kirjataan yksikön suunnitelmaan.

4.6 Yhteistyö vanhempien kanssa

Perheiden ja vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisemisessä on yksi tärkeimmistä. Vaikka kiusaaminen tapahtuu hoitopaikassa, jossa akuutit tilanteet tulee ratkaista, on kiusaaminen aina myös kodin asia. Kodin kasvatusarvot näkyvät lapsessa ja hänen tavoissaan toimia vertaisryhmässä. Onnistunut kiusaamisen ehkäiseminen vaatii onnistunutta kasvatuskumppanuutta sekä päivähoitoyksikön ja vanhempien välisiä yhteisiä arvoja.

Vanhempien sitouttaminen kiusaamisen ehkäisemiseen ja heidän roolinsa kiusaamisen vastaisessa työssä on kirjattava yksikön kiusaamisen puuttumisen ja ehkäisemisen suunnitelmaan. Lapset kertovat kotona kokemuksistaan vanhemmilleen ja vanhemmat voivat myös huomata lapsessaan oireita, jotka voivat viitata kiusaamiseen, kuten haluttomuus lähteä hoitoon, erilaiset kivut, univaikeudet tai lapsi on voinut muuttua ilottomaksi ja aggressiivisemmaksi läheisiään kohtaan. Näitä huomioita henkilökunta voi käyttää hyväkseen lapsia havainnoidessaan ja pohtiessaan yhdessä vanhempien kanssa syytä lapsen erilaiseen käytökseen ja oireiluun.

Vanhemmat eivät välttämättä huomaa niitä tekijöitä, jotka saattavat ylläpitää kiusaamista. Niitä voivat olla ne asenteet ja tavat, joita vanhemmat ovat antaneet lapselle ohjeeksi kiusaamista vastaan puolustautumiseen. Toisaalta vanhemmat voivat keskustella toisista lapsista ja työntekijöistä siten, että lapsi kuulee keskustelun. Jos keskustelussa arvostellaan tai arvioidaan muita lapsia, vanhempia tai henkilökuntaa, asenne tarttuu ja on mallina lapselle. Vanhemmat voivat siten huomaamattaan välittää lapselleen arvoja ja tapoja, jotka edesauttavat kiusaamista.

Vanhemmat tarvitsevat tietoa kiusaamisesta ja siihen liittyvistä käsitteistä. Vanhempien tietoisuutta ja hoitopaikan keinoja puuttua ja ehkäistä kiusaamista voidaan esitellä esim. vanhempainillassa. Vanhempien kanssa olisi löydettävä yhteinen näkemys kiusaamisesta ilmiönä, sen ehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta.

Vanhempien huoneentaulu

- *Kuuntele ja kysele lapsesi ystävyys-suhteista*
- *Kutsu lapsesi ystäviä kylään*
- *Ole yhteydessä lapsesi ystävien vanhempiin*
- *Lapsen kertoma pitää ottaa aina vakavasti*
- *Kertominen ei ole kantelua*
- *Jos lapsi on haluton lähtemään hoitoon, selvitä, mistä se voi johtua*
- *Osallistu yhteistyöhön hoitopaikan kanssa*
- *Tapakasvatus kotona*
- *Asenteet (miten lapsen kuullen puhutaan asioista/ihmisistä)*
- *Rajat (lapselle on asetettava rajat ja pystyttävä sanomaan myös ei)*
- *Kannustus*
- *Jos lapsesi on kiusannut muita, kiellä kiusaaminen, älä syyllistä, selvitä tilanne*
- *Sitoudu päiväkodin kanssa yhteisiin sääntöihin esim. synttärrikutsuista*

4.7 Kiusaamistilanteiden dokumentointi

Kiusaamistilanteista sekä siitä, miten niihin on puututtu ja kuinka niitä on ennakoitu ja seurattu, on tehtävä kirjallista dokumentointia. Ne ovat tärkeitä dokumentteja hoitoyksikölle etenkin silloin, kun tilanteet vaativat seurantaa tai jos niistä ajaututaan erimielisyyteen vanhempien kanssa. Dokumentointia on tehtävä silloin, jos vanhemmat ilmoittavat lapsensa tulevan kiusatuksi hoidossa sekä silloin, kun henkilökunta huomaa, että joku lapsi on joutunut kiusaamisen uhriksi.

Kirjattujen dokumenttien avulla kiusaamistilanteita voidaan seurata ja niiden avulla voidaan osoittaa, mitä on tapahtunut eri osapuolten mielestä. Dokumenttien avulla päiväkotit voivat osoittaa, että tilanteita on seurattu ja niihin on puututtu.

Yksikössä on päätettävä ja suunnitelmaan on kirjattava seuraavat asiat:

- Miten dokumentointia tehdään?
- Kuka kirjaa?
- Kenen vastuulla dokumentointi on?
- Missä dokumentit säilytetään?
- Missä tilanteissa dokumentointi aloitetaan?

4.8 Suunnitelman arviointi

Kiusaamisen ehkäiseminen vaatii suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä, johon kuuluu suunnitelman tekeminen ja toteuttaminen, mutta yhtä lailla myös suunnitelman arviointi. Arvioinnin kautta pohditaan, kuinka suunnitelma toimii kiusaamista ehkäisevän työn tukena.

- Onko suunnitelma ollut henkilökunnalle avuksi työvälineenä?
- Onko hoitopaikkaan syntynyt yhteinen ymmärrys kiusaamisesta?
- Millaisia kiusaamista ehkäiseviä työtapoja yksikköön on syntynyt?
- Huomataanko kiusaamistilanteita paremmin ja enemmän kuin ennen?
- Puututaanko kiusaamistilanteisiin johdonmukaisesti?
- Ovatko aikuisten asenteet muuttuneet?
- Ovatko vanhemmat tietoisia suunnitelmasta ja sen sisällöstä?
- Tietävätkö vanhemmat, kuinka toimitaan, jos kiusaamista tapahtuu?
- Ovatko riidat ja konfliktit vähentyneet?
- Ovatko lapset kokeneet viihtyvänsä hoidossa?
- Onko lapsilla itsensä mukaan ystäviä hoidossa?
- Onko hoidossa lasten mielestä pelottavia asioita?

4.9 Suunnitelman päivittäminen, suunnitelmaan perehdyttäminen ja tiedottaminen

Suunnitelmaan kirjataan, kuinka usein suunnitelmaa päivitetään. Hoitoyksikössä sovitaan ajankohta, milloin arvioiminen ja päivittäminen tapahtuvat. Arvioinnin pohjalta suunnitellaan seuraavan kauden keinot ehkäistä kiusaamista ja puuttua kiusaamiseen. Lisäksi ryhmät päivittävät omat suunnitelmansa lapsiryhmän muuttuessa. Ryhmäkohtaisen suunnitelman on tarkoitus toimia henkilökunnan työvälineenä ja sitä voidaan päivittää tarpeen mukaan esim. ryhmäpalavereissa.

Suunnitelmaan perehdyttäminen tapahtuu aina uuden työntekijän aloittaessa työnsä ja vuosittain aina toimintakauden alussa. Vanhemmille suunnitelmasta puhutaan esim. vanhempainilloissa.

Suunnitelmasta tiedotetaan vanhempia. Yksikön on myös päätettävä paikka, missä suunnitelmaa säilytetään sekä miten vanhemmat saavat sen luettavaksi. Uusien työntekijöiden perehdytyksessä on huomioitava suunnitelman tiedottaminen.

Lähteet:

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä: yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010. Kiusaavatko pientekin lapset? Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Folhålsan.

Kirves L. & Stoor-Grenner M.: "Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen."

Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä. Helsinki: Gaudeamus.

VARHAISKASVATUKSEN KRIISISUUNNITELMA

1 Kriisi ja kriisiviestintä

Kriisit ovat lähes poikkeuksetta äkillisiä ja yllättäviä tapahtumia, jotka herättävät heti toimimaan. Kriiseihin liittyy aina pelkoa, surua ja sekasortoa. Ihmisillä on kriisin keskellä poikkeuksellisen suuri tiedonjano, johon pitää pystyä vastaamaan. Tiedotustyhjiöitä ei saa syntyä.

Kriisiviestintä on viestintää tilanteissa, joissa organisaation toimintaedellytykset tai maine on uhattuna. Kriisi voi vaarantaa tärkeitä yhteiskunnallisia tai muita etuja ja järkyttää normaalia toimintaa, päätöksentekoa ja tiedotuskäytäntöä. Kriisi voi koskea itse organisaatiota (sisäinen kriisi) tai sen toimintaa ja siihen liittyviä palveluja ja palvelujen tuottamisen nopeutta (ulkoinen kriisi).

Kriisiviestintää vaativia erityistilanteita ja poikkeusoloja voivat olla esimerkiksi:

- 1) *Toimintaa uhkaavat erityistilanteet, kuten erilaiset onnettomuudet* (tulipalot, liikenneonnettomuudet, luonnon ääriolosuhteet mm. myrskyt, tulvat ja ympäristöonnettomuudet)
- 2) *Hitaasti kehittyvät kriisit* (tartuntatautiepidemiat, ympäristöongelmat, työtaistelutilanne, laaja-alainen maahanmuutto)
- 3) *Väkivallan teot tai uhkailut* (terrorismi, väkivaltatilanteet, väkivallalla uhkailut)
- 4) *Maineeseen liittyvät kriisit* (henkilöstö- ja talouskriisi, organisaatioon tai sen johtoon kohdistuva julkisuus kriisi)
- 5) *Poikkeusolot* (suuronnettomuustilanteet, sodanuhka tai sotatila, aseellinen hyökkäys, sodan jälkitila)

2 Kriisitilanteisiin varautuminen

Miten varaudutaan:

- Ensimmäiset tunnit ovat ratkaisevan tärkeitä
- Tiedottajat tulevat mukaan hälytysjärjestelmiin
- Tilannekuvatoiminta ja viestintä hoidetaan tiiviissä yhteistyössä
- Valmius hoitaa tilannetta ympäri vuorokauden, tarvittaessa useita päiviä
- On varauduttava siihen, että yleisimmät viestintävälineet (puhelin, verkkoviestintä) eivät ole käytössä, jolloin täytyy jalkautua. Tarvittaessa viedään esim. tiedotteita julkisille paikoille.

Ilmoitustaulut:

- Keuruun keskusta: Vanhan kirkon edusta, S-marketin parkkipaikan vierus, kaupungintalon ilmoitustaulu ja Kamanan edusta
- Haapamäen keskusta: Haapamäen yhteiskoulun seinä
- Keuruun kylät: alakoulut

3 Toiminta äkillisissä kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa

- **Valtakunnallinen onnettomuus**
Seurataan tiedotusvälineiden antamia ohjeita ja luodaan toimintasuunnitelma työyhteisön jäsenten kanssa. Puhutaan lapsille tarvittaessa kriisistä.
- **Kuolema**
Kuolemasta kertominen lapselle/lapsille
 - Ennen tiedon kertomista on varmistettava, että se on oikea ja totta, ja että kuolemasta kertomiseen on lupa

- Asian kertomista ei siirretä
- Uutinen kerrotaan sopivassa, häiriöttömässä paikassa luoden rauhallinen ja turvallinen ilmapiiri
- Asia kerrotaan avoimesti ja selvästi huomioiden lasten ikä ja kehitysvaihe käyttämällä täsmällisiä sanoja esim. ”kuolla” eikä ”nukkua pois”
- Varataan aikaa keskustelulle ja kysymyksille, kuunnellaan lapsia ja heidän ajatuksiaan tapahtuneesta keskeyttämättä lasten puheenvuoroja
- Palataan arkeen ja rutiineihin niin pian kuin mahdollista

Hoitolapsen kuolema hoitopaikassa/kotona

- Hoitopaikassa tapahtuneesta lapsen kuolemasta perheelle ilmoittaa pappi, poliisi tai sairaala
- Tiedon saanut työntekijä informoi esimiestään
- Yksikön esimies informoi varhaiskasvatuspäällikköä ja aluevastaavia
- Tiedottamisessa kunnioitetaan perheen toivomuksia
- Kuolemasta keskustellaan muiden hoitolasten kanssa
- Muistetaan omaisia
- Hoitolasten mielenterveyttä seurataan
- Järjestetään hoitajalle/hoitajille mahdollisuus jälkipuintiin

Hoitolapsen lähiomaisen kuolema

- Yksikön esimies tiedottaa tapahtuneesta aluevastaavalle
- Yksikössä keskustellaan tapahtuneesta lapsiryhmän kanssa ja työntekijöiden kesken
- Työntekijät seuraavat lapsen psyykkistä hyvinvointia
- Tiedottamisessa kunnioitetaan perheen toivomuksia

Työntekijän kuolema

- Yksikön esimies tiedottaa asiasta henkilökunnalle ja aluevastaavalle sekä varhaiskasvatuspäällikölle
- Henkilökunnalle järjestetään jälkipuinti
- Yksikössä keskustellaan asiasta lapsiryhmän kanssa
- Vainajaa kunnioitetaan hiljaisella hetkellä, liputtamalla ja osallistumalla omaisten toiveesta hautajaisiin
- Lasten hyvinvointia seurataan

Muistaminen

Lapsen tai hoitajan kuolema huomioidaan muistohetkellä, johon voi sisältyä esim. hiljainen hetki, muistosanat, sopiva runo tai puhe ja laulua. Jos kuolemasta ilmoitetaan hoitopäivän aikana, järjestetään suruliputus. Hoitolasten annetaan osallistua muistohetken suunnitteluun, jotta lapset saavat opetella ilmaisemaan surua konkreettisesti.

- **Uhkaava henkilö**

- Jätä uhkaavalle tilaa ja säilytä hänen reviirinsä
- Puhu selkeästi, lyhyesti ja myötäile
- Pidä kädet näkyvissä
- Pysy rauhallisena
- Vältä tuijottamista
- Älä vähättele uhkaajaa tai tilannetta

- Ole mieluummin joustava kuin jyrkkä
- Älä käännä selkääsi
- Vältä äkkinäisiä liikkeitä
- Älä oikaise huumaantuneen tai muuten sekaisen henkilön harhoja
- Voita aikaa niin, että muita tulisi paikalle
- Pyri ilmoittamaan / hälyttämään niin, että uhkaaja ei huomaa
- Tee tapahtumasta kirjallinen raportti ja muista mahdollinen lastensuojeluilmoitus

- **Väkivalta**

Ennakkovarautuminen:

- Kartoita mahdolliset riskit ja ryhdy toimenpiteisiin havaittujen riskien vähentämiseksi
- Suunnittele toimintaympäristö ja työtilat huomioimalla mahdolliset riskit
- Toimintojen ohjeistaminen yksikössä
- Koulutus

Toiminta väkivaltatilanteessa:

- Älä leiki sankaria!
- Toimi suunnitelmallisesti!
- Huolehdi aina ensin henkilöturvallisuudesta, ei omaisuudesta, ja yritä saada apua muulta henkilökunnalta
- Kutsu tarvittaessa paikalle poliisi
- Ilmoita aina tapahtuma esimiehellesi, joka ryhtyy asianmukaisiin toimenpiteisiin
- Väkivallanuhkatilanteeseen joutunut ja tilanteen aiheuttaja tarvitsevat aina apua tapahtuman jälkeen - muista jälkihoito!
- Tee tapahtumasta kirjallinen raportti ja muista mahdollinen lastensuojeluilmoitus

- **Kiusaaminen**

Katso kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelma

- **Toiminta- ja omaisuusriskit, muut uhat ja vaarat**

Katso Keuruun kaupungin turvallisuussuunnitelma luku 5

4 Työn- ja vastuunjako sekä yhteistyö kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa

Kriisitilanteet vaativat aina johtajuuden ottamista. Johtaja on kriisitilanteen keulakuva. Myös kriisitilanteessa viestinnän johdosta vastaa se henkilö, jolla on vastuu toiminnan johtamisen kokonaisuudesta. Päiväkodeissa turvallisuudesta vastaa käytännössä yksikön esimies eli vastaava lastentarhanopettaja. On kuitenkin sellaisia kriisitilanteita, joiden laaja-alaisuuden tai vakavuuden vuoksi on hyvä keskittää tiedottamisvastuu varhaiskasvatuksen tai aina sivistystoimen ylimmälle johdolle saakka. Tilanteissa, jotka edellyttävät pelastus- ja poliisitoimen apua, he vastaavat myös tiedottamisesta. Epäiltäessä rikosta tiedottamisesta vastaa tutkintaa johtava poliisi.

Epidemioita koskevissa tapauksissa tiedottamisvastuu kuuluu terveystoimistoille. Suuronnettomuustilanteissa tiedottamisvastuut on jaettu: terveystoimistot tiedottavat heidän toimintaansa ja potilaiden hoitoon liittyvistä asioista, poliisi tai pelastusviranomaiset kertovat varsinaisen onnettomuuden syistä tai mahdollisista kuolonuhreista. Vainajien nimien antamisesta julkisuuteen on aina poliisin tehtävä.

5 Kriisitiedottaminen ja -viestintä

- Sisäinen tiedottaminen ja viestintä

Sisäinen viestintä hoidetaan aina ensin. Tärkeintä on saada tieto tapahtuneesta mahdollisimman pian omalle esimiehelle ja yhtä lailla esimieheltä henkilöstölle. Tieto kulkee nopeimmin puhelimitse. Jos yhteydet katkeavat, tieto tuodaan henkilökohtaisesti kaupungintalolle.

Sisäisen viestinnän kulku varhaiskasvatuksessa:

- 1) Yksikön sisällä tieto heti vastaavalle lastentarhanopettajalle
- 2) Vastaava lastentarhanopettaja tiedottaa asiasta aluevastaavalle
- 3) Aluevastaava ilmoittaa asiasta varhaiskasvatuspäällikölle
- 4) Varhaiskasvatuspäällikkö ilmoittaa kriisistä puhelinvaihteeseen sekä sivistysjohtajalle

- Ulkoinen tiedottaminen ja viestintä

- Tiedotusvastaavana varhaiskasvatuksessa toimii varhaiskasvatuspäällikkö Marika Savukoski, apuna päivähoidon aluevastaava Paula Vulli
- Puhelinkeskukseen tulevat kyselyt ohjataan varhaiskasvatuspäällikölle tai hänen ollessaan estynyt päivähoidon aluevastaava Paula Vullille
- Lausuntojen sisältö sovitaan ja siitä pidetään kiinni
- Lausuntoja antaa varhaiskasvatuspäällikkö, varalla päivähoidon aluevastaavat Ulla Nybacka ja Paula Vulli
- Kuljetusasioista vastaa kuljetussuunnittelija Janne Väliaho
- Tilakysymykset hoitaa yksikön vastaava lastentarhanopettaja yhdessä oman yksikkönsä päivähoidon aluevastaavan kanssa
- Mediaa seuraa päivähoidon aluevastaava Ulla Nybacka
- Tapahtumat kirjaa muistiin toimistos sihteeri Irmeli Hokkanen
- Tiedotus aluehallintoviranomaisille (Avi): varhaiskasvatuspäällikkö

Toimenpiteet:

- Rajattu tiedote lasten koteihin: vastaava lastentarhanopettaja yhdessä aluevastaavan kanssa
- Valtakunnallinen tiedote: sivistysjohtaja, varhaiskasvatuspäällikkö ja tarvittaessa aluevastaava/vastaava lastentarhanopettaja
- Lehdistötilaisuus: sivistysjohtaja, varhaiskasvatuspäällikkö, aluevastaava/vastaava lastentarhanopettaja
- Kansainvälinen media: sivistysjohtaja ja varhaiskasvatuspäällikkö
- Internet: päivähoidon aluevastaava ja atk-tukihenkilö (1) media keskeinen uutisväline: nopeus, laajuus ja päivitettävyyys luovat reaaliaikaisen uutisvälityksen, 2) viranomaisten omat verkkosivut, 3) keskustelupalstat, nettiyhteisöt, kansalaisten havainnot)

6 Jälkihoidon ja psykososiaalisen tuen järjestäminen

Joskus äkillinen kriisi on niin suuri, että psykososiaalisen akuuttivun lisäksi lasten ja päiväkodin henkilöstön tukea tulee rakentaa pitkälle aikavälille systemaattisesti ja lisäresurssein jälkihoidon avulla. Tehtävää ei jätetä alueen oman perushenkilöstön varaan. Henkilöstö ei voi eikä sen kuulu selvitä yksinään tuen järjestämisestä. Perushenkilöstö on kuormittunut akuuttivaiheessa ja tarvitsee itsekin tilaa palautumiseen ylimääräisestä rasituksesta.

Jälkihoidon tavoitteet ovat samat kuin akuuttiavunkin. Sen avulla pyritään auttamaan yhteisöä ja sen yksittäisiä jäseniä toipumaan järkyttävän tapahtuman seurauksista ja palautumaan mahdollisimman hyvään arkeen. Normaaliin, mutta samalla toipumisen tarpeiden mukaan joustavaan arkirytmiin palautuminen on oleellista. Jälkihoidossa sijoitetaan arjen yhteyteen erilaisia tukitoimia vielä pitkäjänteisemmin.

Psykososiaalinen tuki ja palvelut kattavat kaiken sen toiminnan, jota järjestetään erilaisissa yhteisöjä koskevissa onnettomuuksissa, suuronnettomuuksissa ja muissa äkillisissä kriiseissä. Niillä pyritään torjumaan ja lievittämään tilanteiden aiheuttaman psyykkisen stressin vaikutuksia ihmiseen. On tärkeää, että psykososiaalinen tuki saadaan käynnistettyä nopeasti.

Keuruun kaupungin varhaiskasvatuksessa jälkihoito järjestetään siten, että pieniä henkilömääriä koskevan onnettomuuden aiheuttamasta jälkihoidosta vastaa perusterveydenhuolto ja työterveyshuolto. Esiopetuksen osalta myös oppilashuolto voi osaltaan olla auttamassa jälkihoidossa ja psykososiaalisen tuen antamisessa. Isoissa onnettomuus-, uhka- ja vaaratilanteissa jälkihoidon järjestämisen vastuu ja organisointi jätetään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille, jotka myös vastaavat psykososiaalisen tuen ja palveluiden järjestämisestä.

7 Kriisitilanteiden ehkäiseminen

Kriisitilanteiden ehkäiseminen ja kriiseihin varautuminen on osa varhaiskasvatyksiköiden huolenpito- ja turvallisuuskulttuuria. Terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen on samalla myös kriisitilanteiden ennalta ehkäisyä ja niihin varautumista. Turvallisuuskulttuuria edistää kaikki toiminta, joka tähtää myönteiseen yhteisöllisyyteen ja hyvinvointiin: yksikön hyvä ilmapiiri, hyvät ja toimivat vuorovaikutussuhteet niin henkilöstön kesken kuin huoltajien ja lasten kanssa sekä avoimuuteen ja luottamukseen perustuva kasvatuskumppanuus.

Kriisitilanteita ehkäisee myös turvallisuuskulttuurin edistämistä ohjaava lainsäädäntö ja normit sekä niiden perusteella laaditut suunnitelmat ja toimintaohjeet. Yhteisesti sovitut toimintamallit, tavoitteet ja keskinäinen vastuunjako kriisi-, uhka- ja vaaratilanteissa auttavat turvallisuuden edistämässä ja ylläpitämässä.

Jokaisen yksikön tulee huolehtia turvallisuussuunnitelmansa ajan tasalle ja päivittää suunnitelmat vuosittain toimintakauden alussa. Yksiköiden tulee valmistautua uhka- ja vaaratilanteisiin mm. vuosittain järjestettävällä turvallisuuskävelyllä sekä pelastustoimen järjestämän pelastus- ja poistumisharjoituksen avulla. Henkilöstölle järjestetään ensiapukoulutusta.

8 Suunnitelmaan perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittaminen

Yksiköiden kriisivalmius edellyttää koko henkilöstön perehdyttämistä kriisisuunnitelmaan, koska kuka tahansa voi kohdata kriisin ensimmäisenä ja hänellä tulee olla valmiudet toimia kriisitilanteessa. Kriisisuunnitelmaan perehdyttäminen voi tapahtua yhteisissä palavereissa, kokouksissa tai koulutusilloissa. Yksikön vastaava lastentarhanopettaja huolehtii siitä, että henkilöstöllä on valmiudet toimia kriisitilanteissa suunnitelman mukaisesti. Yksiköissä tulee järjestää vuosittain turvallisuuskävelyt sekä pelastus- ja poistumisharjoitukset.

9 Suunnitelmasta tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Kriisisuunnitelmasta tiedotetaan henkilöstölle yksikön sisäisissä palavereissa ja toiminnoissa. Huoltajille, lapsille ja yhteistyötahoille tiedotus hoidetaan esim. tiedotteiden tai vanhempainiltojen kautta.

10 Suunnitelman arvioiminen ja päivittäminen

Kriisisuunnitelman sisältö arvioidaan ja päivitetään kerran vuodessa aina toimintakauden alussa. Yksiköiden kriisisuunnitelmien päivittämisestä vastaa yksikön vastaava lastentarhanopettaja. Kaupungin varhaiskasvatuksen kriisisuunnitelman päivittämisestä vastaa varhaiskasvatuksen hallinto.

11 Tärkeät numerot

Yleinen hätänumero - ambulanssi - palokunta - poliisi	112
Myrkytyskeskus	(09) 471 977

Keuruun terveyskeskus, puhelinvaihe (014) 269 0000 (K-S sairaanhoitopiiri)		
Keski-Suomen Keskussairaalan yhteyspäivystys, puhelinneuvonta 0100 84 884		
Lääkärinvastaanotto, hoidon tarpeen arviointi	ma-pe klo. 8.00–15.30	Solu A (014) 2690 100 Solu B (014) 2690 110 Solu C (014) 2690 120
Lääkäripäivystys ilman ajanvarausta, kiireelliset tapaukset	ma-to klo.16–21 pe klo. 15–21 la-su klo. 10–17	(014) 2690 125
Mäntän päivystys	ma-pe klo. 21 jälkeen la-su klo. 17 jälkeen	(03) 3116 8210
Keuruun hammashoitola	ma-to klo. 8–16 pe klo. 8–15	Ajanvaraus (014) 269 0355
Keuruun neuvola	ma-to klo. 8–12 ja 13–15 pe klo. 8–12	Ajanvaraus (014) 2690 070

Keuruun kaupunki	puhelinvaihe	020 773 8738
Sivistysjohtaja	Kerttu Ruhanen	040 513 5820
Varhaiskasvatuspäällikkö	Marika Savukoski	040 749 7718

Päivähoidon aluevastaava	Ulla Nybacka	0400 429 543
Päivähoidon aluevastaava	Paula Vulli	0400 785 572
Haapamäen päiväkoti vastaava lastentarhanopettaja	Maritta Ruokolainen • 42-paikkaa	0400 308 047
Kuuselanrinteen päiväkoti, vastaava lastentarhanopettaja	Jaana Valkonen • 42-paikkaa	0400 196 504
Lapin päiväkoti, vastaava lastentarhanopettaja	Eija Neijonen • 42-paikkaa	0400 176 608
Seipon päiväkoti, vs. vastaava lastentarhanopettaja	Anu Nikkilä • 45-paikkaa	0400 791 535
Tuulensylin päiväkoti, vastaava lastentarhanopettaja	Maija Heino • 54-paikkaa	040 5872 393
Varuskunnan päiväkoti, lastentarhanopettaja	Tuula Lehtonen • 21-paikkaa	040 1860 608
Kivitaskun ryhmäperhepäiväkoti vastaava ryhmäperhepäivähoitaja	Tuula Engman • 24-paikkaa	040 8615 843

Työsuojelupäällikkö	Teemu Pekkanen	040 0984 783
Työsuojeluvaltuutettu (toimihenkilöt)	Vesa Leinonen	050 3412 205
Työsuojeluvaltuutettu (työntekijät)	Reijo Kinnunen	040 5467 931
Terveystarkastaja	Jarno Colliander	0400 479 320
Terveystarkastaja	Juha Korpela	0400 970 099
Työterveyshuolto	ma-ti, to klo. 8.00–15.00 ke klo. 8.00–12.30 pe klo. 8.00–11.00	Ajanvaraus (014) 266 8374
Työterveyshuolto, sairasvastaanotto	ma-pe klo. 8.00–9.00	Ilman ajanvarausta

Lastensuojelu, johtava sosiaalityöntekijä	Alisa Veistämö	0400 428 013
Lapsiperheiden sosiaalityö A-L, vs. sosiaalityöntekijä	Sanna Auvinen	0400 365 801
Lapsiperheiden sosiaalityö M-S, vs. sosiaalityöntekijä	Krista Mäkitalo	0400 795 634
Lapsiperheiden sosiaalityö T-Ö vs. sosiaalityöntekijä	Anni Ekroos	040 8472 982
Sosiaalipäivystys, Kriisikeskus Mobile	virka-ajan ulkopuolella	(014) 266 7150

Kaupungin tekninen päivystys		0400 245 615 / 24h
Keuruun veden vikailmoitukset		040 567 6868 / 24h
Kiinteistöpalvelu, kiinteistöpäällikkö	Hannu Pohjonen	0400 848 139
Kiinteistönhoito, kiinteistönhoitajat	Erkki Heinänen Matti Isojärvi Risto Jyväsjärvi Reijo Kinnunen Ari Käkelä Eero Mäkiäho Erkki Moilanen Tomipekka Raaska Tapani Rajala Tero Sipponen	040 500 3653 040 510 3869 040 538 2783 040 546 7931 040 743 2181 040 513 4762 0400 547 090 0400 594 337 040 547 0611 0400 542 439

Keuruun kaupungin varhaiskasvatuksen toimintatapakaavio väkivaltatilanteessa

